

Társadalomtudományok helye és szerepe a modern rendészeti felsőoktatásban

Place and role of social sciences in modern education of the law enforcement

Kovács Tamás

Dr. PhD, egyetemi docens
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
kovacs.tamas@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A rendészeti területen dolgozók nem „csak” a társadalomból érkeznek be a különböző rendészeti szervezetekbe, hanem oda is térnek vissza, hiszen feladatuk a közösség szolgálata, nem utolsó sorban a közösség megbízásából. Vagyis a rendészeti területen dolgozóknak tisztában kell lenniük mind szűkebb, mind pedig tágabb környezetük szociális – társadalmi viszonyaival, hogy eredményesen tudjanak dolgozni. Következésképpen a rendészeti képzésben szükséges, hogy ezen diszciplínákkal is megismerkedjenek a leendő hivatásos tisztek, így is szélesítve látókörüket és problémamegoldó képességeiket.

Módszertan: A vázolt problémakörnek – vagyis a rendészeti szervezetek és a társadalom, rendészeti szervezetek a modern társadalmakban – komoly, nemcsak nemzetközi szakirodalma van, amely feldolgozása rávilágít arra (is), miért szükséges a címben jelzett diszciplína oktatása. Érdemes megvizsgálni, hogy az elmúlt évtizedben a TDK és/vagy szakdolgozatok mekkora része foglalkozott társadalomtudományi jellegű kérdésekkel.

Megállapítások: A tanulmány konklúziója egyértelműen azt mutatja, hogy a rendészeti képzésben szükséges lenne a különböző társadalomtudományi diszciplína oktatása. Jól látható, hogy ha és amennyiben folyik ilyen tárgyak oktatása, úgy a hallgatók közül többen is ilyen tematikájú TDK és/vagy szakdolgozatot készítenek, amelyek önmagukban is értéket képviselhetnek, akár az illetékes szervezet számára is hasznosítható munkák lehetnek. Ezen hallgatók a dolgozatok készítésekor megtanulják a társadalomtudományok speciális módszertanát is, amelyeket akár a napi munkájukban is hasznosíthatnak, de akkor is, ha az

adott rendészeti szerv kívánja elemezni-értékelni saját vagy állománya társadalmi helyzetét vagy helyzetét a társadalomban.

Érték: A tanulmányban foglaltak alátámasztják, hogy nem pusztán a hagyományok, hanem az eredményesebb munka és a nagyobb társadalmi beágyazottság elérése miatt is szükségesek bizonyos társadalomtudományi ismeretek.

Kulcsszavak: rendészeti felsőoktatás, társadalomtudományok, társadalom ismeret, társadalmi visszacsatolás

Abstract

Aim: Those working in the field of law enforcement join the various law enforcement agencies not “just” arriving from the society, but also returning there, as their task is to serve the community, not least on behalf of the community.) In other words, law enforcement professionals need to be aware of the socio-economic conditions of both their narrower and wider environments in order to work effectively. As a conclusion, prospective professional officers need to become familiar with these disciplines during their law enforcement training, thus broadening their horizons and problem-solving skills.

Methodology: The outlined problem, i.e. law enforcement agencies and society, law enforcement agencies in modern societies, has a considerable, not only international literature, the processing of which highlights (also) why it is necessary to teach the disciplines indicated in the title. It is worth examining how much of the TDK (paper for Scientific Students' Associations) / BA-MA thesis has dealt with social science issues in the last decade.

Finding: The conclusion of the study clearly shows that it would be necessary to include the teaching of different social science disciplines in law enforcement training. It is clear that if and when such subjects are taught, several of the students would write a TDK and / or BA-MA thesis on such a topic, which may be of value in themselves, or even prove to be useful for the competent bodies. During the preparation of their dissertations, these students also learn the special methodology of the social sciences, which they can use in their daily work, but also if the given law enforcement agency aims to analyze and evaluate the social situation of its own staff.

Value: The contents of the paper confirm that certain social science knowledge is needed not only for the sake of tradition, but also to achieve more productive work and greater social embedded.

Keywords: law enforcement higher education, social sciences, social knowledge, social feedback

A téma indoklása

Ha a címben megfogalmazott témát röviden szeretnénk elemezni, avagy megválaszolni a benne felsejlő költői kérdést, akkor akár egy szimpla mondattal, *horribile dictu* akár egyetlen egy szóval is elintézhetnénk: fontos és kiemelt szerepet kell(ene) kapniuk. Ugyanakkor, természetesen azt gondolom, hogy a címben felvetett kérdéskör megválaszolása ennél némileg bonyolultabb és összetettebb feladat. Megítélésem szerint ahhoz, hogy megfelelő választ tudjunk kapni, a címében „csak” a képzésre koncentráló felvetésre, talán érdemes kicsit komplexebben és legalább két irányból is megközelíteni az egész problematikát. Kvázi egyfajta „nulladik lépésként” fontos tisztázni azt is, hogy pontosan mely diszciplínákat is soroljuk a társadalomtudományok közé, illetve ezek közül jelen írás melyekre helyez különösen nagy hangsúlyt. Definíció szerint a társadalomtudomány a társadalomban élő emberrel, csoportokkal, a köztük levő jogi, gazdasági, politikai, kulturális, történelmi, szociológiai, lélektani viszonyokkal vagy ezek egy-egy részterületével foglalkozik. Jelen tanulmány elsősorban a politikai, történelmi és szociológiai vonatkozásokra koncentrál. Ennek egyik indoka, hogy mint ahogyan arról később írni fogunk, a jogi képzés mindig is része volt a rendőrtisztek képzésének Magyarországon.¹ Másrészt, a különböző jogterületekkel foglalkozó tárgyak (büntetőjog, büntető eljárásjog, büntetés-végrehajtási jog, szabálysértési jog, igazgatásrendészeti jog, idegenjog stb.) napjaink képzésében hangsúlyosan jelen vannak, így azok fontosságával és szükségességével nem kívánunk foglalkozni (Finszter, 2014).

A fentiekben jelzett megközelítések közül az egyik az a kérdés, hogy maga a társadalom milyen rendőrséget vár el az államtól, az egyes állampolgár mit vár el a vele szemben és/vagy éppen az érdekében intézkedő rendőrtől. Ezen kérdés másik oldala, hogy a rendőr, aki a közhatalmat képviseli és gyakorolja, akinek tarsolyában a legitim erőszak monopóliuma is ott lapul, szintén az adott társadalomból jött, annak egy vélelmezhetően jól behatárolható decimálisából (Finszter, 2018; Vári, 2020). Vagyis van valamilyen társadalomképe, általános műveltsége és szocializáltsága a leendő rendőrnek is még mielőtt felszerelne, vagy akár csak elkezdené rendőri, tiszti tanulmányait (Concha, 1901; Forgács, 1942).

A kibocsátói oldalról pedig tisztában kell lenni azzal, hogy a rendőr, a rendőrség előtt milyen feladatok és kihívások állnak, s értelemszerűen ezekre is

1 A jogi képzés kapcsán megemlítjük, hogy a 19. században, illetve 1945-ig a jog és államtudományi képzés elkülönült egymástól, és a mai modern értelemben vett politológiai és szociológiai ismereteket ezen képzések keretében oktatták.

fel kell készíteni a leendő tiszteket. Fontos kiemelni, hogy a demokratikus államokban a rendőr megbízója maga az adott társadalom (Hunginton, 1994). Környezetünk és világunk szinte állandóan változik (Sallai, 2013), gondoljunk csak a telekommunikáció területén vagy éppen az informatikában végbement fejlődésre, amelyek szinte mindegyike kihat mindennapi életünkre, de nemkülönben a bűnelkövetésre és azok felderítésére is. Vagyis jogos elvárás, hogy a rendészeti képzés naprakész és sok szempontból gyakorlati legyen (Boda & Sallai, 2016; Boda, 2017).

Ugyanakkor nem lehet, mi több nem szabad elfeledkezni arról – mint ahogyan arra már utaltunk –, hogy a rendőr(tiszt)nek is van egy társadalomképe, vagy kicsit tágabban fogalmazva: világgépe. Naponta érik őket impulzusok, olvasnak híreket, néha álhíreket, érzékelik az országban és a világban éppen zajló eseményeket, nagy eséllyel ezekről valamilyen véleményt is kialakítanak magukban (Kriskó, 2013). Ugyanakkor kérdés, hogy 1) ez mennyire tekinthető egyfajta objektív tudásnak, amivel rendelkeznek; 2) a szolgálatra készülő tisztjelölteknek, illetve a már szolgálatot teljesítő rendőröknek hogyan kell(ene) fejleszteni társadalomtudományi ismereteiket úgy, hogy lehetőség szerint azokat a gyakorlatban is tudják alkalmazni (Johnson, 1981; Bjørge & Damen, 2020).

Talán nem árt tisztázni azt sem, hogy a társadalomtudományi ismeretek nem „csak” egyszerűen jobbá teszik a rendőrséget és/vagy nem pusztán „csak” szélesítik a (leendő) rendőrök világlátását. A rendőrségi törvény értelmében ugyanis: „2. § (1) A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

(2) A rendőrség a feladatának ellátása során

a) együttműködik az állami és a helyi önkormányzati szervekkel, a társadalmi és a gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal és azok közösségeivel;

b) segítséget nyújt - jogszabályban meghatározott esetben - az állami és a helyi önkormányzati szervek hivatalos eljárásának zavartalan lefolytatásához;

c) támogatja a helyi önkormányzatoknak és az állampolgárok közösségeinek a közbiztonság javítására irányuló önkéntes tevékenységét.

(3) A rendőrség a feladatának ellátása során pártbefolyástól mentesen jár el.”²

Vagyis a rendőrnek/rendőrségnek törvény által előírt kötelessége együttműködni, kapcsolatot tartani a legkülönbébb típusú állami és civil szervezetekkel, egyesületekkel – foglalkozzanak azok bármivel is. Ahhoz azonban, hogy ezek a relációk eredményesek legyenek, és adott esetben a rendőr(ség) kellő

2 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

súllyal kezelje őket, ismerni kell lokális beágyazottságukat, a helyben zajló gazdasági-társadalmi folyamatokat. Az ismert mondás szerint: „*Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!*”. Ha elfogadjuk ennek a bölcsességnek a mély igazságtartalmát, akkor ki kell jelentenünk, hogy a globális folyamatok ismerete és értelmezése is szükséges a helyi problémák megoldásához. Azonban ezek felismerése, helyes értelmezése és elemzése igényli az alapvető történelmi-társadalomtudományi ismereteket és adott esetben módszereket (Sallai, 2019; Szamel, 1963; Valcsicsák & Nagy, 1992).

Releváns szakirodalom

Akár a magyar, akár a nemzetközi (Jaschke et al., 2007) szakirodalmat tanulmányozzuk, akkor a rendőrség és a társadalom viszonyáról rendkívül széles, sok aspektust bemutató szakirodalom áll a rendelkezésünkre. Sokszor sajátos metaszet alakul ki, amiben egyszerre foglalkoznak a rendőri etikai kérdésekkel és a társadalmi elvárásokkal, így keresve a választ arra a kérdésre, hogy milyen az ideális rendőrség (Vári, 2019). Ugyanakkor ezek a munkák kevésbé foglalkoznak, jó esetben csak érintik azt a kérdést, hogy a rendőrök képzése miként zajlik, milyen tantárgyakat tanulnak a különböző rendőri felsőoktatási intézményekben.

A téma megközelíthető történelmi aspektusból is, miszerint a rendőrség(ek) története folyamán mikor és milyen képzéseket írtak elő a korabeli kollégáknak. Az elmúlt években az e tárgyban örvendetesen bővülő magyar szakirodalom segítségével ma már tudjuk, hogy a magyar rendőrségen belül a tiszt- és tiszthelyettes-képzésben mely diszciplínákat kellett elsajátítaniuk adott korban a rendőröknek. A feldolgozás ugyan még nem mondható teljesnek, hiszen az 1948 utáni időszakban vannak még feltáratlan területek, amelyek feldolgozása a jövő feladata. Az elmúlt rendészeti oktatástörténet történetéről Androvicz Gábor, Boda József és Sallai János tollából születtek alapvető fontosságú munkák (Androvicz, 2018; Boda, 2019; Sallai, 2016).

Módszertanilag fontos lenne feltárni és feldolgozni nemcsak a korabeli tankönyveket és segédleteket, hanem a különböző, ezzel kapcsolatos belső iratokat és a rendészeti sajtót is. Az 1945 előtti időszakban megfigyelhető ugyanis, hogy számos cikk foglalkozott a rendőr képzésével és műveltségének fejlesztésével, nemkülönben társadalmi integrációjával és közvetlen kapcsolatával (Laky, 1906; n. n., 1877; Nándori, 2021). Ezek alapján már most kijelenthető, hogy a rendőrképzés során nemcsak a szűken vett szakmai és jogi ismereteket kellett elsajátítaniuk, hanem bizonyos szociális kapcsolattartási formákat épp úgy, mint társadalmi ismereteket is (Kozáry, 2015).

Nemzetközi kitekintés

Egy bonmot szerint azért jók a nemzetközi példák, mert bármit és annak ellenkezőjét alá lehet velük támasztani. Nyilván ez így talán kissé túlzó megállapítás, de az tény: a nemzetközi gyakorlatban és szakirodalomban sok mindenre tudunk példát és akár ellenpéldát is találni. Fontos azonban leszögezni, hogy a rendészeti felsőoktatás, a tisztképzés minden országban más és más, az Európai Unión belül is nemzeti hatáskör. Természetesen találunk hasonlóságokat a különböző országok rendészeti felsőoktatása között – például elvárás a megfelelő fizikai és pszichikai állapot –, de ezzel együtt is számos és fontos különbség figyelhető meg. Másik oldalról, az egyes országok rendőrsége nyilván az adott ország igényeihez igazodik, az ottani jogrend és szokások szerint szolgálja a társadalmat, védi annak rendjét és békéjét.

Ezen tanulmány keretein belül természetesen nem lehet a világ valamennyi, de még csak az európai országok rendészeti felsőoktatását sem egyesével elemezni a tanulmány címében foglalt tematika mentén. Így nem maradt más választás, mint néhány példa kiragadása, ezzel is mutatva a téma – mármint a rendészeti felsőoktatási rendszerek – sokszínűségét. Ezért két olyan ország rendőrségénél vizsgáltuk meg az oktatás ezen aspektusát, amelyek között oly sok eltérés van – nemcsak egymáshoz, de a magyarhoz képest is –, ami miatt önmagában is izgalmas az összevetés – Finnország rendőrségi képzését³ és az Egyesült Államok Szövetségi Nyomozó Irodájának (Federal Bureau of Investigation – FBI)⁴ edukációs eljárásrendjét.

Az egyik kiválasztott ország, illetve annak rendőrsége, Finnország, az Európai Unió tagja, amely éppen 2022-ben adta fel katonai semlegességét és kérte csatlakozását az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetéhez. Önmagában is érdekes kérdés, hogy a világ egyik legfejlettebb országa, amelynek közoktatása is a legjobbak között van a nemzetközi összehasonlítások szerint, hogyan képi a leendő rendőrtiszteket. Mindezt teszik olyan társadalmi közegben, amelyben az állampolgárok egyszerre roppant jogtudatosak, ugyanakkor a lakosság el- és befogadó a más kulturális háttérből érkező emberek irányába.⁵

3 A finn rendészeti modellről (Christián, 2013).

4 Az Egyesült Államokban meglehetősen bonyolult a rendőrségi struktúra, hiszen nem csak a tagállamoknak van saját rendőrsége, de adott esetekben a megyéknek, településeknek is, de önálló rendőrsége van például a nemzeti parkoknak, nemkülönben az indián rezervátumoknak is. Így az USA-ban több ezer rendőrség működik párhuzamosan. Azonban egyes bűnesetek, illetve a bűnözés „fejlődése” szinte kényszerítette, hogy legyenek szövetségi, tehát minden tagállamban illetékes rendőri szervek is. Ezek közül a legismertebb és a legnagyobb hatáskörrel az 1908-ban létrejött Federal Bureau of Investigation (Szövetségi Nyomozó Iroda) bír.

5 A finn lakosság 8%-a nem Finnországban született, illetve 8,5%-a bevándorló háttérű volt a 2021-es adatok alapján.

A leendő finn rendőrök képzése Tamperében, a Police University College⁶ keretein belül zajlik, amely az egyetlen ilyen jellegű felsőoktatási intézmény Finnországban. A finn rendőrség is, a magyarhoz hasonlóan, alapvetően központosított, így talán értelemszerűnek mondható, hogy a tisztképzés is egy felsőoktatási intézményben történik. Szintén hasonlóan Magyarországhoz, BA és MA fokozatok mellett a tiszthelyettesek („*Specialization studies for police sergeants*”) számára is kínálnak képzést.⁷

BA szinten meglehetősen részletes tanterv és tanmenet érhető el, amely szempontunkból két helyen tartalmaz fontos információt. Egyik a kötelező tárgyaknál a „*Rendőrség, egyén és társadalom*” című óra. Ha részletesen elolvassuk, hogy mi ennek a tantárgynak a deklarált célja, akkor egy meglehetősen vegyes, ha úgy tetszik sokrétű leírást kapunk:

- meghatározni a rendőrség működési környezetét, funkcióit, szervezetét, értékeit és etikai alapját;
- elemzés és reflektálás tetteikre és ezek attitűdjeinek hatása a szakmai párbeszédre;
- számos ügyféllel és ügyfélszegmással találkozni, és felmérni a multikulturális környezet szerepét a rendőrtisztek munkájában és a társadalomban;
- meghatározni a kriminalisztika alapfogalmait, a bűnözést magyarázó elméleteket és a bűnözés jellemzőit Finnországban ([URL1](#)).

Megállapíthatjuk tehát, hogy a „*Rendőrség, egyén és társadalom*” című óra egyfajta bevezetés a rendőri munkába, amely nagy hangsúlyt helyez a szakmai szocializációra, de oly módon, hogy a leendő rendőrtiszt megismerje a finn társadalmat, nemkülönben a finn bűnözés társadalmi hátterét. Vagyis a rendőr/rendőrség társadalomba való behelyezése, a bűnözés háttere társadalmi okainak feltérképezése és megértése hangsúlyos része a BA képzésnek.

A finn képzés egyik erénye, hogy – hasonlóan a magyarhoz – a rendőrtisztjelölteknek lehetőségük van szabadon választott órák közül is választaniuk. Ezen órák közül az egyik a „*Szociológia alapjai*” nevű óra. Érdemes idézni, hogy a tantárgyi leírásban milyen célokat és eredményeket fogalmaztak meg.

„*A kurzus elvégzése után a hallgató képes lesz arra, hogy*

- *ismertesse a szociológiai gondolkodást és a rendőri munkával kapcsolatos kulcsjelenségeket, a magyarázó modellek összehasonlítását;*

6 Az egyetem honlapján a finn mellett minden anyag elérhető svéd és angol nyelven is, jómagam az angol nyelvű verziót használtam a kutatás során. Ugyanakkor ne feledjük: Finnországban őshonos kisebbség a svéd, a lakosság kb. 5%-át teszik ki a statisztikákban „svédül beszélő finn” besorolással.

7 Jelen tanulmány nem tér ki a szintén itt képzett Mentőszolgálati Tisztek képzésére, illetve más rendészeti jellegű vagy speciális (járművezetői, kutyás) továbbképzésekre.

- *szociológiai szempontokat alkalmazzon a rendőrségi szervezet, a rendőri foglalkozás és kultúra, valamint a rendőrség társadalmi szerepének és funkciójának vizsgálatára.*

Tárgyak

- *Szociológiai megközelítés és alapfogalmak.*
- *A finn társadalom fejlődése mint szociológiai jelenség.*
- *A rendőrségi kutatás szociológiája.*
- *Szociológiai paradigmák és megközelítések.” (URL1).*

A leírás alapján egyértelműen kijelenthetjük: a képzés során a tisztjelöltek alapvető elméleti ismereteket szereznek általában szociológiából, s ezen belül a finn társadalomról, abban a rendőrséggel szemben elvárt szerepről. Az oktatás részeként módszertani képzést is kapnak a leendő rendőrtisztek, hogy a problémák megközelítésében és értékelésében szociológiai módszereket is alkalmazzanak.

Az MA szintű képzésben sokkal inkább építenek a BA szinten tanultakra, mintsem nevesítenek. A képzési tervben számos helyen megjelenik, hogy a rendőrök értsék a finn társadalom működését, érzékeljék a változásokat. Szintén hangsúlyosan megjelenik az MA-s képzésben a szocio-kulturális különbségek tiszteltetésben tartása, nem csak a nemzetközi rendőri kapcsolatok vonatkozásában (URL2).

Az oktatás tudatos tervezésére utal, hogy a finn rendőrképzést egy 15 főből álló kutató részleg segíti, hogy a legjobb hazai és nemzetközi szakirodalommal, gyakorlattal és új rendészettudományi ismeretekkel felvértezve kerüljenek ki a finn rendőrtisztek.

Összehasonlítva a magyar és a finn rendőrtisztképzést, témánk szempontjából két alapvető különbséget lehet megállapítani. Egyik, hogy nem szerepel a tantervben sem a finn rendőrség történetét, vagy akár a finn, akár a nemzetközi rendészettudományt bemutató kurzus. Ezt mindenképpen egyfajta hiátusnak értékeljük. A finn rendőrség is immár több mint százéves múltra tekinthet vissza, vagyis vélelmezhetően érdemes lenne bemutatni a történetét a leendő finn rendőrtiszteknek (Sallai & Borszéki, 2022).

A másik lényeges különbség, hogy a tamperei Police University College egyszerűen nem rendelkezik saját doktori iskolával, következésképpen rendészeti doktori program és képzés sincs Finnországban. Így azok a finn rendőrtisztek, akik tudományos fokozatot kívánnak szerezni, így a civil egyetemek valamelyikén tudják csak ezt megtenni.

Másik példának az Egyesült Államok, illetve annak egyik legismertebb bűnüldöző szerve, az FBI. A szervezetről sok rémhír, legenda és félreértés van a köztudatban, amelyekkel nyilván ezen tanulmány keretében nem kívánunk foglalkozni. Ugyanakkor több szempontból is érdemes tanulmányozni, hogy

a jelentkezőből hogyan lesz FBI ügynök. A képzés menete ugyanis itt szinte fordítottja az európainak, ezen belül is a magyarnak. Vagyis előbb kell rendelkeznie a jelentkezőnek valamilyen felsőfokú végzettséggel (elégleges egy BA diploma), s ha ezek után megfelel a fizikai és pszichikai teszteken, akkor ez után kezdheti csak meg a kiképzést, amelynek eredményeképpen csatlakozhat majd az FBI-hoz. Érdeemes azt is rögzíteni azonban, hogy a jelentkezés előfeltétele a minimum kétéves, a szakmájában eltöltött munkatapasztalat is.

Ennek fényében jogosan lehet feltenni azt a kérdést, hogy vajon mégis milyen végzettségeket preferál az FBI a felvételi eljárásában? Természetesen semmilyen diploma sem jelent hátrányt, de a leginkább preferált végzettségek a következők:

- 1) büntető igazságszolgáltatás;
- 2) számítástechnika;
- 3) kiberbiztonság;
- 4) pénzügy/törvényszéki számvitel;
- 5) forenzikus tudomány;
- 6) nemzetközi tanulmányok;
- 7) jog;
- 8) közbiztonsági igazgatóság;
- 9) pszichológia;
- 10) szociológia ([URL3](#)).

Jól látható, hogy a klasszikusnak mondható jogi és – korunkban már nélkülözhetetlen – informatikai végzettségek mellett a pszichológia, a szociológia és a nemzetközi kapcsolatot végzeteket keresi az FBI. Nyilvánvalóan ez egyrészt erős összefüggésben van az FBI igen széles körű tevékenységével. Egy kémelhárítással (is) foglalkozó szervezetnél nem meglepő, hogy keresik a nemzetközi tanulmányokat végzett, széles történelmi-politológiai-földrajzi ismeretekkel is rendelkező szakembereket.

Ugyanakkor tény az is, hogy az amerikai rendőrség(ek)nél eleve komoly hagyományai vannak a lakossággal való szoros kapcsolattartásnak. Ennek alapja lehet, hogy a seriffeket úgy választják meg mind a mai napig az USA-ban. Vagyis a helyi rendőrség vezetője nem „valahonnan jött idegen”, hanem a helyi közösség jól ismert tagja – és ez önmagában tekintélyt is ad neki. Nem meglepő, hogy a helyi társadalomból jött rendőri vezető jobban érti és értékeli a helyben zajló folyamatokat, és nyilvánvalóan sokakat személyesen is ismer.

Az FBI-ügynökké válásához tehát valamilyen – akár kifejezetten társadalomtudományi – végzettség és az ahhoz kapcsolódó munkatapasztalat a belépő. S ha ez megvan, utána végezheti csak el a jelentkező – ha megfelelt az egyéb felvételi követelményeknek – a szakirányú képzést. Vagyis az FBI rendszerében

nincs BA vagy MA szintű képzés, mint ahogyan doktori képzés sem. Ha egy FBI-ügynök tovább szeretné mélyíteni tudását egy tudományterületen, akkor azt bármelyik amerikai egyetemen megteheti, nemkülönben ha doktori fokozatot szeretne szerezni.

A hallgatói érdeklődés

Az egykori Rendőrtiszti Főiskolán (továbbiakban: RTF) 1989-ben jött létre az önálló Társadalomtudományi Tanszék. Vagyis kijelenthető, hogy a tisztképzésben a rendszerváltozás éveitől jelen vannak a különböző társadalomtudományi diszciplínák. Nyilvánvaló, a képzési rend át-, pontosabban kialakítása nem ment egyik pillanatról a másikra, idő kellett annak kiforrására. Így az 1990-es évek elején bevezetett „*Magyarok Európában*” című kurzus sokat tett azért, hogy a leendő rendőrtisztek tisztában legyenek hazánk és Európa viszonyával. Ne feledjük, hogy ezekben az években gyökeresen átalakultak Magyarország gazdasági-társadalmi viszonyai. Mi több: az Európába és az észak-atlanti világrendszerbe történő betagozódás lettek immár a magyar politikának a legfőbb céljai, amelyekben minden politikai aktor egyet tudott érteni. Az évek során számos tantárgy került be a tanmenetbe: történelem, szociológia, rendészeti szociológia, (rendészeti)etika, retorika, logika, filozófiatörténet és politológia. Itt jegyezzük meg, hogy néhány tárgy – az átszervezések következtében – átkerült a Rendészeti Magatartástudomány Tanszékhez.

Érdemes megjegyezni, hogy az RTF keretein belül már 1974-ben létrejött a TDK-hoz kapcsolódó intézményrendszer. Ekkor még csak a büntetőjogi, a kriminalisztikai, a pszichológiai és a büntetés-végrehajtási területen írtak dolgozatokat a hallgatók. A korabeli rendszer jellemzője volt, hogy az RTF hallgatói többnyire a katonai főiskolák konferenciáin szerepeltek. Az RTF volt a házigazdája 1988-ban a Katonai Főiskolák IV. Országos Tudományos Diákköri Konferenciájának, amely kapcsán joggal állíthatjuk, hogy egyfajta elismerése volt az RTF-nek. Ez az úgynevezett „elkülönülés”, vagyis a katonai és a civil felsőoktatási intézmények külön pályán indulhatnak, csak az 1990-es években, illetőleg az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) Hadtudományi Szekciójának megalakulásával szűnt meg. Ettől kezdve az RTF hallgatói minden országos konferencián indultak, és legalább három (a hadtudományi, az állam- és jogtudományi és a társadalomtudományi) szekció munkájában vehettek részt.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) létrejöttével, az abba integrálódott Rendőrtiszti Főiskola – immár Rendészettudományi Kar – keretein belül 2013-ban az NKE Szenátusa jóváhagyásával hozták létre a Rendészetelméleti

Tanszéket, amelynek fő feladata a rendészetelmélet és -történet oktatása, kutatása, valamint a Rendészettudományi Doktori Iskola előkészítése volt. 2016-ban önálló tanszékként létrehozták a Rendészetelméleti és -történeti Tanszéket a rendészeti tradíciók kutatására és ápolására, amely 2018-ban Rendészettörténeti Tanszék néven folytatta munkáját intézeti keretek között, majd 2019-ben a karon belüli intézeti rendszer megszűnésével ismét megalakult a Rendészetelméleti és -történeti Tanszék.

A tanszék számos tárgy gazdája, ezek közül számos kifejezetten történeti jellegű (A rendészettudomány története, Az államhatárok története, A globalizáció és rendészeti kihívásai, Igazgatásrendészeti szakmatörténet, Rendészettörténet, Genocídiumok, etnikai tisztogatások, szegregációk, apartheid és a közigazgatás, illetve A rendészeti szervek szerepe a történelemben), bár nem egyszer politológiai és szociológiai kitekintéssel (URL4).

Talán érdemes néhány példát hozni arra, hogy a hallgatók körében mennyire népszerűek a történeti, társadalomtudományi témák. Erre az elkészített TDK, valamint a szak-és diplomadolgozatok száma adhat egyfajta választ.

A TDK dolgozatok vonatkozásában az alábbi táblázatban próbálom bemutatni a hallgató érdeklődést.

1. számú táblázat: *A kari TDK-n történeti, társadalomtudományi tagozatokban induló hallgatók száma és aránya 2012–2020 között*

Év	Szemeszter	Tagozat neve	Tagozatban induló hallgatók száma	Összes KTDK-n induló hallgatók száma	A hallgatók százalékos aránya
2012	tavaszi	Rendőrök és Agresszorok Vegyes Tagozat	3	9	33,33
2012	őszi	Társadalomtudományi Tagozat I., Társadalomtudományi Tagozat II.	7+6	66	19,7
2013	őszi	Nincs speciális történeti és/vagy társadalomtudományi tagozat	6 ⁸	79	7,6
2014	őszi	Társadalomtudományi Tagozat	8	46	17,4
2015	őszi	Rendészettörténeti Tagozat; Rendészeti Alkalmazott Társadalomtudományok Tagozatokban	6; 6 (4)	63	15,87
2016	tavaszi	Integrált Rendészeti Tagozat	8	26	30,77
2016	őszi	Rendészetelméleti és -történeti Tagozat	6	66	9,1
2017	őszi	Rendészetelméleti és -történeti Tagozat	9	68	13

8 A dolgozatcímek alapján öt darab dolgozat kifejezetten történeti, illetve szociológiai jellegű kérdést dolgozott fel.

Év	Szemeszter	Tagozat neve	Tagozatban induló hallgatók száma	Összes KTDK-n induló hallgatók száma	A hallgatók százalékos aránya
2018	tavaszi	Nincs speciális történeti és/vagy társadalomtudományi tagozat (Bűnügyi Tudományok Tagozat, Biztonsági Tagozat)	(2; 1) ⁹	29	10,34
2018	őszi	Nincs speciális történeti és/vagy társadalomtudományi tagozat (Kriminológia Tagozat)	7 (4) ¹⁰	54	7,4
2019	őszi	Rendészetelméleti és -történeti; Magatartástudományi Tagozat	8 (4) ¹¹	60	
2020	őszi	Rendészetelméleti és -történeti Tagozat	7	72	9,7

Forrás: URL5 alapján végzett számítás.

A táblázat összeállításakor a jelenleg (2022. szeptember) a kar honlapján elérhető nyilvános adatbázist használtam fel, amely 2012. és 2020. között keletkezett TDK adatokat közli. Mint az látható, nem volt mindig, minden alkalommal célirányos társadalomtudományi és/vagy történeti tagozat, illetve néha maga a tagozat megnevezése is meglehetősen tágra nyitotta a kaput a befogadható dolgozatok előtt. Így azokban az években, amikor nem volt nevesített történeti és/vagy társadalomtudományi tagozat (2012 tavasz, 2013 őszi, 2016 tavasz, 2018 tavasz és őszi), akkor a dolgozat címei és témái alapján határoztam meg, hogy melyek voltak azok, amelyek történeti és/vagy társadalomtudományi tematikájúak.

Milyen következtetés vonható le a 2012 és 2020 közötti adatokból? Egyik, hogy a társadalomtudományi, történeti tematikájú dolgozatok aránya 10% körül, sőt nem egy esetben bőven ezen fölül mozgott. Mindössze két esztendő, a 2013-as és a 2018-as volt kivétel ez alól, de akkor egyik esetben sem volt nevesített tagozata ezen diszciplínáknak. A másik pedig az előző mondat kvázi inverze: ha van, tudni lehet, hogy lesz társadalomtudományi/történeti tagozat, a hallgatók is szívesebben írnak ilyen tematikában, hiszen érvényesül majd a „hasonlót a hasonlóval való összehasonlítás” gyakorlata.

Mindezen tényezők mellett van még egy, statisztikailag talán nehezebben megfogható, de igenis létező, fontos komponens. Nevezetesen, hogy van-e olyan tanszék, tantárgy, még inkább oktató, akihez a hallgató bizalommal tud

9 A két tagozatban két, illetve egy darab dolgozat kifejezetten történeti, illetve szociológiai jellegű kérdést dolgozott fel.

10 A tagozatban szerepelt hét dolgozat közül négy foglalkozott történeti, társadalomtudományi témával.

11 A dolgozatok címe alapján a tagozatban szerepelt nyolc dolgozat közül négy foglalkozott történeti, társadalomtudományi témával.

fordulni, ha ilyen tematikában kíván TDK dolgozatot készíteni. Általános oktatási tapasztalat, hogy sok hallgatót érdekelnek a társadalmi, történeti kérdések. S nyilván, ha vannak olyan tárgyak a képzés során, amelyek az ez irányú ismereteiket bővítik, mélyítik, akkor ez csak megerősíti a hallgatót abbéli szándékában, hogy akár TDK, akár szak- vagy diplomadolgozati témájának a rendészethez és/vagy a rendőrséghez is kapcsolódó történeti vagy valamilyen társadalomtudományi kérdést dolgozzon fel.

A hallgatói érdeklődés másik mérhető sarokköve, hogy vajon hány hallgató választ társadalomtudományi, történeti témát magának a szak- vagy diplomadolgozat elkészítésekor. Az utóbbi években az alábbiak szerint alakult a Rendészettelméleti és -történeti Tanszék keretében szak- vagy diplomadolgozat írók száma¹²:

- 2015 – 5 fő,
- 2016 – 9 fő,
- 2017 – 30 fő,
- 2018 – 35 fő,
- 2019 – 3 fő a Rendészettelméleti Tanszéken;
Rendészettörténeti Tanszéken 9 fő¹³,
- 2020 – 24 fő,
- 2021 – 18 fő,
- 2022 – 27 fő.

A mási nyilvánosan elérhető adatbázis a 2012 és 2016 között megvédett BA és MA dolgozatokat tartalmazó adatbázis (URL6). Bár ezen adatbázis nem jelöl tanszéket, amelynek keretein belül elkészült a dolgozat, de a témavezető és a cím alapján elég nagy valószínűséggel el lehet dönteni, hogy az adott munka jelen cikk szempontjából releváns-e vagy sem. Ennek alapján a jelzett időszakban mintegy 82 darab szak- és diplomadolgozat született a Rendészettudományi Karon társadalomtudományi, illetve rendészettörténeti témákban.

Újfént azt a megállapítást kell tennünk, hasonlóan a TDK dolgozatok elemzésekor, hogy hallgatói oldalról van érdeklődés, ha úgy tetszik igény, hogy történeti témájú dolgozattal zárják le tanulmányaikat a Rendészettudományi Karon. Nyilván az a tény, hogy kötelező tantárgyként történeti tárgyak is vannak, valamint, hogy tanszéki háttér és ennek következtében szakmai támogatás is van mindezek mögött, akkor az csak tovább erősíti a hallgatók döntéseit.

12 Az adatok Neptun adatbázisból való leszűrésében Rozman Mónika titkársági referens asszony volt nem kis segítségemre, akinek ez úton köszönöm meg gyors és szakszerű munkáját.

13 2019-ben külön működött a Rendészettelméleti és a Rendészettörténeti tanszék.

Összegzés

Összességében tehát megállapítható, hogy a modern kor rendőrének nemcsak fizikailag és pszichológiailag kell alkalmasnak lennie a szolgálat ellátására, hanem széles körű, sokrétű ismeretanyaggal is kell rendelkeznie. A szakma direkt gyakorlásához szükséges ismeretek mellett azonban a 21. század új (?) kihívásai megkövetelik, hogy a rendőrök széles körű társadalmi-történeti-politológiai ismeretekkel is rendelkezzenek. Talán elvárható az is, hogy egy szervezet ismerje a saját maga történetét, ezen belül kialakulását és sikereit is épp úgy, mint ahogyan esetleges kudarcait, hogy azokból a megfelelő tanulságokat levonva fejlődhessen (Kovács, 2022). A statisztikai adatok alapján látható, hogy a hallgatók között is van érdeklődés a történeti-szociológiai-politológiai kérdések feldolgozása iránt, akár TDK, akár szak- vagy diplomadolgozat szintjén. Érdeemes megjegyezni, hogy a Rendészettudományi Doktori Iskolában is számos történeti, illetve etikai vagy társadalomtudományi kérdést feldolgozó doktori munka készült el, több már túl van a kötelező műhelyvitán is.

A tisztjelöltek alapvetően értik és érzékelik, hogy miért fontos, hogy egy rendőrtiszt tisztában legyen a társadalom rétegződésének mibenlétével, nemkülönben okaival, vagy, hogy a napjainkban egyre gyakoribb gyűlöletbűncselekmények kapcsán tisztában legyen nemcsak annak jogi értelmezésével, hanem adott esetben annak történeti háttérével is (Gerd et al., 2007; Csapó, 2008).

A különböző társadalomtudományok hasznossága és hasznosíthatósága kapcsán elég csak napjaink legfontosabb kihívásaira gondolni, túl a magyar társadalmon belül zajló változásokra, amelyek Európát érik. Ukrajnában folyó háborúra – ennek számos negatív gazdasági következményével és menekültválságával –, a 2015 óta permanensnek mondható migrációs válsághelyzetre, vagy éppen a gyűlöletbűncselekményekre, s ezen belül is az antiszemita indítatásúakra. Tegyük fel a kérdéseket: egy esztendővel ezelőtt ki gondolta volna, hogy háború lesz? Ki gondolta volna 10–15 évvel ezelőtt, hogy Nyugat-Európában az antiszemita indítatású gyűlöletbűncselekmények jelentik az egyik legnagyobb kihívást a rendőségnek?

Ezek 2022 kihívásai, s nem tudhatjuk, hogy az elkövetkező évek, évtizedek milyen újabb és újabb (?) problémák elé állítják majd Magyarországot ebben a globális világban. De hogy ezek kezelésében és elhárításában a rendőségnek komoly feladatai lesznek, azt már most is biztosra vehetjük.

Felhasznált irodalom

- Androvicz G. (2018). *A budapesti államrendőrség képzési, előmeneteli rendszere és ruházati ellátása 1873–1944*. Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- Bjørge, T. & Damen, M.-L. (Eds.) (2020). *The Making of a Police Officer Comparative Perspectives on Police Education and Recruitment*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429277221>
- Boda J. & Sallai J. (2016). *A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848–1959 között*. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4(1), 4–17.
- Boda J. (2017). A Rendőrákadémiától az egyetemi szintű képzésig. In Boda J., Felkai L. & Patyi A. (Szerk.), *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére = Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii* (pp. 107–130). Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft.
- Boda J. (2019). Az állambiztonsági és nemzetbiztonsági képzés történet. In Jámor O. I., Lénárt M. & Tarján G. (szerk.). *A rendőrákadémiától az egyetemig - rendészettörténeti tanulmányok* (pp. 356–385). Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- Christián L. (2013). *Miért bíznak a finnek a rendőrségben? Új rendészeti megoldások Finnországból*. *Belügyi Szemle*, 61(7-8), 130–142.
- Concha Gy. (1901). *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Értekezések a Társadalmi Tudományok Köréből.
- Csapó Cs. (2008). *Távlatos gondolkodás – a korszerű rendőrség alapja*. *Hadtudomány*, 18(1), 131–143.
- Finszter G. (2014). *Rendészetelmélet*. Nemzeti Közszerzői Egyetem
- Finszter G. (2018). *Rendészetan*. Dialóg-Campus Kiadó.
- Forgács J. (1942). *A rendőrnevelés tükré*. *A magyar rendőr*, 9(24), 5–14.
- Gerd J., Hans-Gerd, B. T., del Barrio R., Kwanten Cees, F., Mawby, R. & Pagon M. (2007). *A rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport. (PGEAPS). Zárójelentés tervezet*. CEPOL.
- Huntington, S. P. (1994). *A katona és az állam*. Zrínyi Kiadó-Atlanti Kutató és Kiadó.
- Johnson, T. A., Misner G. E. & Brown L. P. (1981). *Police and Society - An Environment for Collaboration and Confrontation*. London, Englewood Cliffs.
- Kovács G. (2022). A rendőrség szervezeti kultúrája. In Farkas J. & Horváth J. (Szerk.), *A rendészeti szervezeti kultúra többszemponú megközelítése* (pp. 79–101). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Kozáry, A. (2015). Police science and its place in the social sciences. In Bodonyi, I. (Ed.), *Methodology of scientific research – introduction to police science: module I.: general introduction and methodology* (pp. 21–33). Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- Kriskó E. (2013). *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem.
- Laky I. (1906). *Rendőrközegek tankönyve*. Budapest.
- n. n. (1877). *Rendőrségünk*. Magyar Jogász. Jogszaki és Közigazgatási Napilap, 1877. március 25.
- Nándori N. P. (2021). *A rendőri hivatás története és elemei*. *Belügyi Szemle*, 69(7), 1181–1208. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.7.6>

- Sallai J. & Borszéki J. (2022). A nemzetközi rendőri együttműködés kezdetei. *Belügyi Szemle*, 70(5), 983–1003. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.5.6>
- Sallai J. (2013). A globalizáció rendészeti kihívásai. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról* (pp. 37–41). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Sallai J. (2016). Rendőr-, rendőraltszít-, rendőrtörzsaltiszt-képzés a m. kir. rendőrség államosítása után. *Magyar Rendészet*, 16(6), 169–177.
- Sallai J. (2019). *A magyar rendészet története*. Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- Szamel L. (1963). A belügyi szervek munkája társadalmisításának főbb elvi kérdései. *Belügyi Szemle*, 1(9), 5–15.
- Valcsicsák I. & Nagy L. (1992). *A társadalom- (történelem) tudományos ismeretek oktatásának helye és szerepe a rendőrtiszti képzésben*. BM Kiadó.
- Vári V. (2019). A rendőri életpályamodell és a rendőri felsőoktatás összehangoltsága. *Magyar Rendészet*, 18(2), 205–224.
- Vári V. (2020). A bizalom kérdése a rendőrség és a társadalom relációjában. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* (pp. 177–184). Magyar Hadtudományi Társaság.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Bachelor of Police Services*. <https://polamk.fi/documents/25254699/37709942/Bachelor-of-Police-Services-Curriculum.pdf/0cea04a9-627e-4bbf-557a-7eacb8131f21>
- URL2: *Master of Police Services degree*. <https://polamk.fi/documents/25254699/37709942/Master-of-police-services-degree-curriculum.pdf/45060378-2c94-a447-9b45-5c2db82e376b/Master-of-police-services-degree-curriculum.pdf?t=1604481270134>
- URL3: *10 best degrees for the FBI*. <https://www.collegeconsensus.com/degrees/best-degrees-for-fbi/>
- URL4: *Aktuális tantárgyi programok*. <https://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/rendeszetelméleti-es-történeti-tanszék/aktuális-tantárgyi-programok>
- URL5: *KTDK eredmények*. <https://rtk.uni-nke.hu/hallgatoknak/tudományos-diakkor-tdk/kari-tudományos-diakkori-konferencia-eredmenyek>
- URL6: *RTK szakdolgozatok*. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/RTK_szakdolgozatok_BA_MA_2022_02_18.pdf

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Kovács T. (2022). Társadalomtudományok helye és szerepe a modern rendészeti felsőoktatásban. *Belügyi Szemle*, 70(10), 2061–2076. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.10.8>